

3440
5441

32.1 2
2-64 11

ԶԻՆԱՆՇԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՐ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ՕՆՆԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

321
2-64

ՀԱՅԿԱԳԱՆ ՏԳՈՐԱՆ
ՕՆՆԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

Խալիկ-Էլ-Մաթրի
ամսական գեղ-հանդիս

2010

321
9-59

ԱԶՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ

ԶԻՆԱՆՇԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

ազունն զինանդանի չառ հին է, աշխարհի ամենէն հին ազգերն ալ իրենց յատուկ զինանդաններն ունէին և Արդէն իրենց ձեւերն իսկ մեղի հաստատել կուտան թէ՛ նախկին թագաւորք, իշխանք և զինուորականք կը գործածէին իբր զէնք՝ գրահապատ սաղարթաւ, թագ, վահան, նետ աղեղ, նիզակ և ընդամենը միշտ իրենց վրաններուն գերաններէն կախուած պատրաստ կը գտնուէին և թշնամիի մը յարձակումին ժամանակ՝ սնունք գրահապատ թագերնին զուխնին գրած, վահանը թեւերնին աղեղը ու նետը ուսերնին և նիզակը ձեռքը կը զինուորէին թշնամին իրենց ցեղերը պաշտպանելու և ազատելու համար և Միեւնոյն զրութեամբ կը հաղուէին՝ հանդէսներու և մարզանքներու ժամանակ և

Արդ՝ հին ժամանակներու վահանին տարբեր ձեւերով է արդի զինանդանները և Քուրի չըջնաակը՝ կը կրէր իւր մէջ տարբեր նշաններ և ձեւեր, նշանակելով իրենց լազգային, ցեղային պատմութեան յիշատակագրութիւնը և Հին ժամանակները վրաններուն գերաններէն իսկ չըջին ժամանակները սենեակներուն պատերն կը կա-

4431-56

2001

խէին վաճանը և մէջտեղ իր ցեղին պատկանող թաղը
դրուած , տակն երկու քովերն զանազան ձեւերով եր-
կու սուրեր , նիզակներ խաչաձեւ դրուած և արիչ
այլեւայլ զէնքերով և առարկաներով զարդարուած :

Զինանշաններուն գործածութիւնը , վերջին գոթերուն
մէջ պարտաւորիչ գործած է տակն երկիրներու մէջ . ա-
մէն ազնու սկսան ընտանիքներն անգամ ունէին իրենց յա-
տուկ տոհմովն զինանշանները , որ սրբոց որդի կը փո-
խանցուէր , մինչեւ անգամ իրենց ազգատոհմեան ժա-
մանակ դուրդուրանօք կը պահէին զայն :

Քառներորդ դարուն՝ վաճառականութիւնը և արհես-
տաւորն ալ՝ զինանշան գործածելու պարտաւորիչ ամփո-
րութիւնն ունեցան : — (Trade Marque)

Զինանշանները՝ մշտտաւ և անփոփոխ եղած չեն ,
ալ ամէն մէկ թաղապետութեան և իշխանութեան աագ-
նապալից աագալումէն և կամ իւր մէջ ներմուծուած
բարէնարդումներէն , տարեր փոփոխութիւններ ու-
նեցած է , ամբողջութիւնով և կամ մասամբ բարե-
փոխուելով :

ՕՍԺ. ՍՈՂԾԱԴԻՐՈՒԹԵԱՆ ՁԻՆԱՆՇԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Օսմանեան կայսրութիւնն ալ ունեցած է ի վաղուց
անախ իւր ազգային և կառավարական զինանշանները ,
որոնք Սալթաններուն յաջորդութիւններովը միշտ փո-
փոխութիւններ կրած են , միշտ միապետական կառա-
վարութեան դրութեան ասի : Իսկ այժմ որ կայսր-
ութիւնը բոլորովն փոխուեցաւ և միապետական կա-
ռավարութիւնը Սահմանադրականի վերածուեցաւ , ալ
յեղաշրջումով թուրքից ազգաբնակչութիւնները ունեցան ,
Ազատութիւն , Արդարութիւն , Հաւատարմութիւն ,
Եղբայրութիւն :

Արդ՝ եթէ պէտք է որ Օսմանեան կառավարութիւնը իւր
կառավարական զինանշանը անփոփոխ գործածէ , Սահ-
մանադրական կառավարութիւնն ալ անհրաժեշտ պէտք է
ունենայ իւր յատուկ զինանշանը , վերեւ նշանակած բա-
ռերու սպանն համաձայն :

Ուրեմն՝ այդ զինանշանը կը ներկայացնեմ զայն հոս՝
վերայիշեալ հորս բռնութեն բազկացած արամաքանական ,
հաշտական և իրաւ արամական ձեւերուն ներքեւ :

Ահա տալիք յՁԱՏՈՒԹԵԱՆ (Հարկն) զիցուէին յան :

կարծ գերիշխանութեան ժամանակին չգլխակերպ կատարելով ստեփանոսի տակը — այն չգլխակերպը և երկրորդները, զոր բանակալութեան ժամանակ իւր անմեղ սպասարկուները ծովուն առկը կ'իջեցնէին, — ձախ ձեռքը ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ, զրօշակը անգամ օգին մէջ հեղիկ կը ծածանի, իսկ աջ ձեռքը ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ, կշիռը բռնած՝ մէկ կողմը կը ներկայացնէ թիւրքը և միւսը Հայը, երկու նոր բարեկամացած ազգերը, մէկ հայրենակիցներ ՀԱՅԱՍՏԱՆ իրաւունքներով և ի ստորեւ՝ այդ երկու ազգերը վերաժիշկազ պարագաներուն տակ ձեռք ձեռքի առաջով կերպնունց կ'ընեն ԵՂՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ, համարելով զիրար:

Ահա տալի մենք հայերս ալսողսով կըմբռնենք ճշմարիտ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ, ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՐՈՒԹԻՒՆ և ԵՂՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆը:

Արդիօք ի՞նչու Ազատութեան (Հաւքին) զիյրահին՝ Արեւելեան ազգերուն մէջէն միայն թիւրքերը և Հայը կը հաւասարցնէ Արդարութեան կշիռն մէջ:

Ա. — Վասն զի նախ հազարաւոր տարիներէ ի վեր Հայն է որ Արեւելքին մէջ յանուն քաղաքակրթութեան միշտ աշխատելով է. 1300 տարիներէ ի վեր ալ թիւրքերն արխն թափելով այդ երկրներուն արկացան. կռատանդմուտօրէն ասիէջ 500 տարի առաջ օսմանեան արխնով թաթարաւեցաւ, և անոնք երկրին տէրը դարձան մինչև այսօր: 500 տարի վերջ երկրորդ անգամ ըլլա-

ւով հայու արխնն ալ հասեց Պօլս և շրջակայքը, և մինչեւ արեւելքին ծայրը: Հայուն թափած արեւան կաթիլները հողին տակէն սկսան կամայ կամայ բուսիլ, ծլիլ և ծաղիկ ու վերջ ի վերջոյ այգեկութէն երևան եկաւ արդի Սահմանադրութիւնը:

Բ. — Ազատութեան զիյրահին՝ Սահմանադրական ազգերուն մէջ միմիայն թիւրքը և Հայը կը նշմարէ ամենաբնական, թիւրքերը պաշտօնապէս զինուորական խումբերով իրենց նաւագներով կառաջնորդին Հայ եկեղեցական թափօրը մինչև գերեզմանատուն, հոգեհանդիսաւ կը կատարուի, միտին ծնրադիր կաղօթեն, կողրան. յետոյ վախազարձ թիւրք գերեզմանատունը միեւնոյն կը կրկնուի, թիւրքերը հայոց եկեղեցին կերթան կաղօթեն, հայերը մշիթ կերթան և չէյսը վարդապետը մէկգլխի կը համբուրեն Ս. վարդեր, ծովու և ցամաքի վրայ հոգեհանդիսաւ երկու ազգերուն միտին. ելն. ելն. միշտ Յօնը և Հրեան չէզոք. որով հայերուն իրաւունք կուտայ, Արդարութեան կշիռն մէջ ալ միտին տեղ մը դրաւելով հաւասարիլ իրենց հետ:

Յօններն ալ իրենց իրաւունքը ունին արդէն. Օսմանեան կառավարութիւնը հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր է, որ իւր դրամներուն վրայ կը կրէ կոստանդինուսի տնունը, նոր դարադրուի մը մէջ մտած ըլլալուն և ի յիշատակ Կ. Պօլսոյ տառապին:

Արդ՝ Հայոց ի՞նչ ինչ օժանդակութիւններով յառաջ

եկած Սահմանադրութեան ի յիշատակ, այս նոր գինա-
նըչանին մէջ պզտիկ տեղ մը գրաւելու իրաւունքը կու-
նենանք, բազմաթիւ վերափոխող պարերբութեան:

Մեր նախորդներուն գործածած վահանին մէջ, Արա-
բաւայ ընտան վրայ Նոյին տապանը նստած՝ տնկէ,
երկրին վրայ խաղաղութեան նշանը ցոլայնող աղաւթին
ձիթենեաց սառը բերնին, Նոյ տապանէն դուրս կիլլայ,
և անոր Յարէթ որդւոյն թուը կըլլայ Հայկը, անկէ յա-
ռաջ եկաւ Հայութիւնը. որ է սկիզբը:

Հազար տարիներէ ետքը Հայկական չորս թաղա-
ւորութեանց տապալումն վերջ, Արարատ ընտան
ստորտար. հաստատուած Մայր Արաքսին. իւր նիհար-
ցած մարմնովը տխուր դէմքովը, վշտացած սրտին խորէն
մեղմիկ ձայնովը՝ կորսնցուցած զիջքերուն վրայ սեւ աչ-
քերը յառած կողքայ ազատութեան ճամբին մէջ մեռած
զաւակներուն վրայ և կերպէ. «Իմ սիրելի դուստկոնքս»
յորդորելով զանոնք ոտքի ելլելու:

Ահա այս նշաններով Հայոց թաղաւորութեանց
սկիզբը և վերջը կըլլայ:

Հինգ դարու գերութենէ և թափառումէ ետքը,
ահա Մայր Արաքսին Ազատութեան ձայնին սրտումէն
սթափելով յանկարծ աչքերը կը բանայ, Ազատութեան
նոր շաւղի մը մէջ կը մանէ, որ իր արեան գինովը ձեռք
բերաւ անընդհատ աշխատութիւններովը բարոյապէս և
նիւթապէս և ո՛չ մի ջանք խնայելովը:

Միւս կողմանէ ալ Հոյ Յեղափոխական կազմակեր-
պութեանց նիւթապէս և թէ՛ բարոյապէս մատուցած
ծառայութեան չնորհալ յառաջ եկած այս Սահմանա-
դրութիւնը որ մեր Հայկական հարցին լուծման ամենէն
նպաստաւորն կը թուի առ այժմ:

Օտանեան կայսրութիւնը, որ չորս զիաւոր ազգերէ
կը բաղկանայ, Թիւրք, Հոյ, Յոյն և Հրեայ, Ազա-
տութեան զկեցութիւն՝ Արդարութեան կշիռն մէջ կը հաւա-
սարցնէ թիւրքն ու հոյը, որովհետեւ երկու ազգերն
էին որ բնակալութեան ժամանակ՝ մին իւր արիւնը
թափեց, միւսն անցայտանալով և միշտ աքսորափայե-
րուն մէջ այս երկու ազգերն կը գտնուէին:

Կ. Պոլսոյ ջարդին և հալածանքներուն ժամանակ,
Ղաթաթիոյ Բերայի յայնքը իրենց յայտնի պարձենկրաւ-
թիւնովն միախառն ականատես (սւշիքճիներ էին, և ոչ
մէկ յոյն կաթիլ մը արիւն թափեց, ու ինքնիրենց կը-
սէին, եթէ մերին մէկ մաղկն զաչելու ըլլան. . . եւն:

Գալով հրէից, իսապիւղի մեծ ջարդերուն ժամանակ՝
ո՛չ միայն հայերը մահմանիշ ընելով կը բաւականանային
այլ զիշերանց հայոց տուններուն խաղաձեւ նշան մը կընէին
որ հետեւեալ օրուան խուժանին զիւրութիւն մը ընծա-
լին, իրենք ալ կողոպուտներուն միանալով. — ինչ որ կը
հաստատեն 1896ի թիւրք լրագիրները — Հրեայներն ալ
ո՛չ կաթիլ մը արիւն թափեցին, ո՛չ բանաւ և ո՛չ ալ
աքսոր ելին:

ՉՈՐՍ ԱԶԳԻ Ի ՄԻ ԳԼՈՒԽ

Օսմանեան կայսրութեան մէջ գտնուող չորս ազգերը, ալիւս աղաաութեան չորսն ի մի ձուլուած կը ներկայացնեն հետեւեալ պատկերին մէջ .

1. — Թիւրքը իր ազգային հաղուստովը , յաղթանդամ , կրօնամուտ , հեռատես և լաւ քաղաքագետ , բայց միշտ իր ճարտիկ հպատակին խորհրդական օգնութեամբ յառաջագնէ .

2. — Հայը՝ Հայաստանի Սերաստիոյ հաճանքին արեւելակողմը՝ երկու ժամ հեռու գտնուող Բրգնիկ գիւղի Հայ կարիճներէն , քաջ կրօնի , հայկական սարազովը իւր բնագիրէն ընդօրինակուած , Հսկայ հասակը , սուր նայուածքը , արդարամիտ և աշխատասէր , խրոխտ և հաւատարիմ ըլլալը կը ցոյցնէ .

3. — Յայնը՝ որ իր պարծենկոտութեամբ և յաւակնութեամբը միշտ ամեն բանի մէջ մեծութիւնը և առաջնութիւնը իրեն վերագոյնելով կը պարծենայ , — Հելլենացիները ասոնց հետ չեն բաղդատուիր , արդէն մի քանի օր Աթէնք գտնուած միջոցիս Հելլենացեաց հետ տեսակցութեան մը առթիւ , Պոլսոյ յոյներուն տարբեր ածակն մը կուտան — :

4. Հրեայ մը , ասոնք ալ աշխարհին ամենէն չին և Աստուծոյ ամենէն սիրեցեալ ազգը կը նկատեն ինքզինքնին , զէմքը կը ցոյցնէ իր Յուդայական առաձգականութիւնը և խորամանկութիւնը , Բայց անարատութիւնը իրենց ամենէն մեծ առաքինութիւնն է .

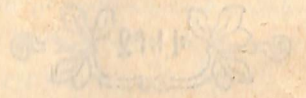
Արդ չորս ազգերը ներկայացնող թերթը վարէն զէպ ի վեր ծալելով երկու առաջեկալ ազգերը , հայը և թիւրքը , — ինչպէս որ Աղաաութեան շարին հաւատարմեամբ է միշտ , և իրենք ալ ձեռք ձեռքի կերպուն , եղբայրութիւն — թերթը քովին կրկին ծալելով ահաւասիկ չորս արեւելեան ազգերը ի մի ձուլուած՝ Օսմանեան Սահմանադրական կառավարութիւնը կը կազմեն .

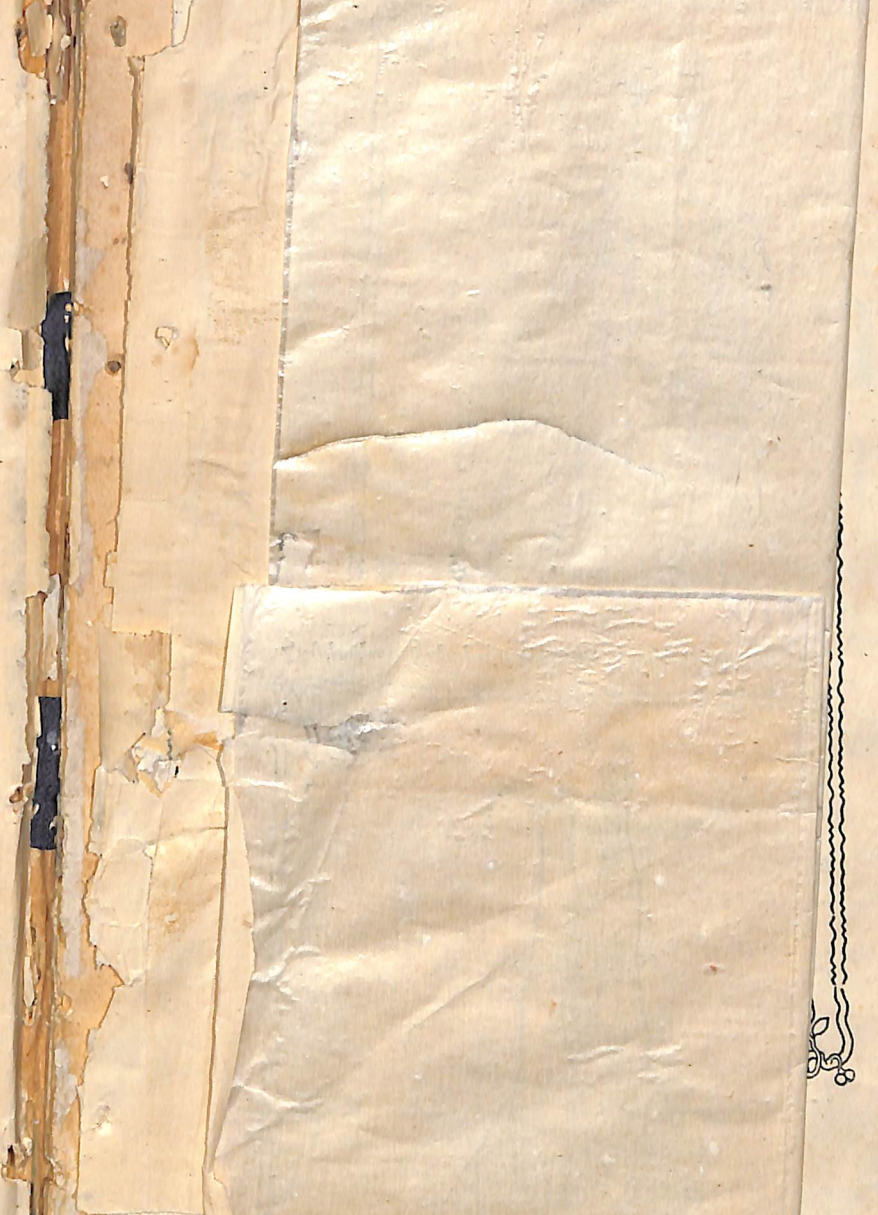
ԾԱՆՈԹ. — Մի միայն Հայկական իրաւունքներուն տեղեակ ըլլալու համար միայն Հայուն իրաւունքը կը ներկայացնեմ . իսկ գալով Յայն և Հրեայ եղբայրներուն , թող ասոնք ալ իրենց արդար իրաւունքները ներկայացնեն , յետոյ խնդիրը Բիւ վերախալ մը կը լուծենք .

18
The first of the most important
elements in the study of the
history of the human mind is
the study of the human mind
itself. The study of the human
mind is the study of the human
mind itself. The study of the
human mind is the study of the
human mind itself. The study of
the human mind is the study of
the human mind itself. The study
of the human mind is the study
of the human mind itself. The
study of the human mind is the
study of the human mind itself.

The study of the human mind is
the study of the human mind
itself. The study of the human
mind is the study of the human
mind itself. The study of the
human mind is the study of the
human mind itself. The study of
the human mind is the study of
the human mind itself. The study
of the human mind is the study
of the human mind itself. The
study of the human mind is the
study of the human mind itself.

The study of the human mind is
the study of the human mind
itself. The study of the human
mind is the study of the human
mind itself. The study of the
human mind is the study of the
human mind itself. The study of
the human mind is the study of
the human mind itself. The study
of the human mind is the study
of the human mind itself. The
study of the human mind is the
study of the human mind itself.

1000

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0038255

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0038254

